

TALABA QIZLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHDA SHARQ MUTAFKKIRLARI MEROSIDAN FOYDALANISH

Bahodirova Madina Dostanovna

Oriental universiteti

1-kurs magistranti.

Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti, ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi hamda globallashuv jarayonlari yoshlarning, ayniqsa talaba qizlarning oila va nikohga bo'lgan munosabatida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Bugungi kunda oila institutining barqarorligi, sog'lom ma'naviy muhitga ega bo'lishi va mustahkam qadriyatlarga asoslanishi yoshlarning oilaviy hayotga qanchalik tayyor ekanligi bilan bevosita bog'liqdir. Shu bois, talaba qizlarni kelajakdagi oilaviy hayotga maqsadli va tizimli ravishda tayyorlash dolzarb pedagogik va ijtimoiy vazifalardan biri hisoblanadi.

Talaba qizlar jamiyatda bo'lajak ona, tarbiyachi va ma'naviy muhitni shakllantiruvchi yetakchi shaxs sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Ularning oilaviy hayotga ruhiy, axloqiy va ijtimoiy jihatdan tayyor bo'lishi nafaqat individual baxt, balki jamiyat barqarorligining muhim omilidir. Shu nuqtai nazardan, yosh avlod tarbiyasida faqat zamonaviy yondashuvlar bilangina cheklanib qolmasdan, balki milliy va tarixiy-ma'naviy merosga tayanish zarurati yuzaga kelmoqda.

Sharq mutafakkirlari tomonidan asrlar davomida yaratilgan ilmiy, axloqiy va pedagogik qarashlar talaba qizlarni oilaviy hayotga tayyorlashda bebaho manba bo'lib xizmat qiladi. Ushbu merosda oila, nikoh, ayolning jamiyat va oiladagi o'rni, onalik mas'uliyati, sabr, iffat, sadoqat kabi fazilatlar chuqur falsafiy va ma'naviy asoslarda talqin etilgan.

Hozirgi davrda oilaviy ajrimlarning ko'payishi, yosh oilalarda kelishmovchiliklar, ma'naviy bo'shliq va mas'uliyatsizlik holatlarining kuchayishi

talaba yoshlarni, ayniqsa qizlarni oilaviy hayotga tayyorlash tizimini takomillashtirishni talab etmoqda. Ko‘plab holatlarda oilaviy muammolarning kelib chiqish sababi nikohga tayyorgarlikning yetarli emasligi, oilaviy munosabatlar mohiyatining chuqur anglanmaganligidir.

Shu bois, oliy ta’lim muassasalarida talaba qizlarni oilaviy hayotga tayyorlashda Sharq mutafakkirlarining axloqiy-pedagogik qarashlaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Ularning oila haqidagi qarashlari bugungi zamonaviy jamiyat sharoitida ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan bo‘lib, yoshlarning ongida oilaga nisbatan mas’uliyatli, ongli va ma’naviy yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladi [2].

Abu Nasr Forobiy o‘zining ijtimoiy-falsafiy qarashlarida jamiyat taraqqiyotini inson kamoloti bilan uzviy bog‘liq holda izohlaydi. Uning fikricha, barkamol jamiyat barkamol shaxslardan tarkib topadi, barkamol shaxs esa, avvalo, sog‘lom va ma’naviy yetuk oila muhitida shakllanadi. Forobiy oilani inson axloqiy tarbiyasining birlamchi va eng muhim maktabi sifatida baholaydi.

Forobiy qarashlarida ayol oiladagi ma’naviy muhitni belgilovchi asosiy shaxs sifatida talqin etiladi. U ayolning aql-zakovati, axloqiy fazilatlari va mas’uliyati oilaning barqarorligi va jamiyat farovonligiga bevosita ta’sir ko‘rsatishini ta’kidlaydi. Ushbu g‘oyalar bugungi kunda talaba qizlarda mas’uliyat, sabr-toqat, ijtimoiy faollik va ma’naviy yetuklikni shakllantirishda muhim nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Shuningdek, Abu Ali ibn Sino ilmiy merosida oila va nikoh masalalari tibbiy, axloqiy hamda falsafiy jihatdan keng yoritilgan. U nikohni insonning tabiiy ehtiyoji va jamiyat barqarorligining muhim sharti sifatida baholaydi. Ibn Sinoga ko‘ra, oila faqatgina biologik ehtiyojlarni qondiruvchi muhit emas, balki shaxs ruhiy salomatligi va axloqiy kamolotini ta’minlovchi muhim institutdir.

Bundan tashqari, Ibn Sino ayolning jismoniy va ruhiy sog‘lomligi oilaning mustahkamligi uchun asosiy omil ekanligini ta’kidlaydi. Bu qarashlar zamonaviy

pedagogik yondashuvlar bilan uyg'un holda talaba qizlarni oilaviy hayotga psixologik va sog'lom turmush tarzi asosida tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Imom G'azzoliy asarlarida oila insonning ma'naviy kamolotida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan muhit sifatida talqin qilinadi. U oila a'zolari o'rtasidagi munosabatlarni sabr, muhabbat, o'zaro hurmat va axloqiy mas'uliyat asosida qurishni targ'ib etadi. G'azzoliy ayolni oiladagi muvozanat va tinchlikni ta'minlovchi asosiy shaxs sifatida ko'radi. Uning qarashlarida ayolda iff at, hayo, donolik va mehr-shafqat kabi fazilatlarning shakllanishi oilaning barqarorligi uchun zarur shart sifatida e'tirof etiladi. Bu g'oyalar talaba qizlarni ma'naviy jihatdan oilaviy hayotga tayyorlashda muhim tarbiyaviy ahamiyatga ega.

Alisher Navoiy ijodiy merosida ayol va ona obrazlari yuksak ma'naviy-axloqiy qadriyatlarning mujassami sifatida talqin etiladi. Navoiyning badiiy va didaktik asarlarida oila muqaddas maskan sifatida tasvirlanadi. U oilani faqatgina ijtimoiy birlik emas, balki inson qalbini poklovchi, axloqiy fazilatlarni kamol toptiruvchi muhit deb biladi. Shoir fikricha, oilaning mustahkamligi o'zaro muhabbat, vafo, sadoqat va hurmatga asoslanmog'i lozim. Aynan shu qadriyatlar oilaviy hayotning mazmunini belgilaydi va jamiyat barqarorligiga xizmat qiladi.

Navoiy ijodida ayol oilaning ma'naviy tayanchi sifatida alohida e'tirof etiladi. U ayolning donoligi, sabr-toqati va mehr-shafqati oiladagi ruhiy muvozanatni ta'minlashda muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. Shoir asarlarida ona obrazi esa yanada yuksak darajaga ko'tariladi. Ona — farzand tarbiyasining bosh yetakchisi, inson qalbida ezgulik urug'larini qadovchi muqaddas zot sifatida tasvirlanadi. Navoiy nazarida onaning tarbiyaviy ta'siri insonning butun hayoti davomida muhim ahamiyat kasb etadi. Buyuk mutafakkir ayol va onaga bo'lgan hurmatni jamiyatning axloqiy kamoloti bilan chambarchas bog'laydi. U ayolga ehtirom ko'rsatishni insoniylik mezoni sifatida talqin etadi. Shu jihatdan, Navoiyning ayol haqidagi qarashlari bugungi zamonaviy jamiyat uchun ham dolzarb ahamiyatga ega bo'lib,

yosh avlod, ayniqsa talaba qizlarni ma'naviy tarbiyalashda muhim manba hisoblanadi. Navoiy ijodidagi ayol timsoli talaba qizlarda milliy qadriyatlarga hurmat, oilaga sadoqat va mas'uliyat hissini shakllantirishda katta tarbiyaviy ahamiyatga ega.

Talaba qizlarni oilaviy hayotga tayyorlash jarayoni kompleks pedagogik yondashuvni talab etadi. Ushbu jarayonda quyidagi yo'nalishlar muhim hisoblanadi:

- Sharq mutafakkirlari merosini o'quv fanlari mazmuniga integratsiya qilish;
- Ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar orqali oilaviy qadriyatlarni targ'ib etish;
- Psixologik tayyorgarlik va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish;
- Milliy urf-odatlar va an'analarni zamonaviy qarashlar bilan uyg'unlashtirish;
- Talaba qizlarda mustaqil fikrlash va mas'uliyatni shakllantirish.

Ushbu yo'nalishlar asosida tashkil etilgan tarbiyaviy ishlar talaba qizlarning oilaviy hayotga ongli va mas'uliyatli yondashuvini ta'minlaydi [5].

Xulosa qilib aytganda, talaba qizlarni oilaviy hayotga tayyorlash jamiyatning ma'naviy barqarorligi va kelajak taraqqiyoti uchun muhim omil hisoblanadi. Ushbu jarayonda Sharq mutafakkirlari merosidan foydalanish milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan samarali pedagogik tizimni shakllantirish imkonini beradi.

Forobiy, Ibn Sino, G'azzoliy va Navoiy kabi buyuk mutafakkirlarning oila va ayol haqidagi qarashlari zamonaviy ta'lim tizimi bilan uyg'unlashtirilgan holda qo'llanilsa, talaba qizlarda oilaviy hayotga tayyorgarlik, ma'naviy yetuklik va ijtimoiy mas'uliyat yuqori darajada shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Jo'rayev R. X. Oliy ta'limda tarbiyaviy ishlar metodikasi. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. — 312 b.
2. Usmonova M. M. Ayollar tarbiyasida milliy va diniy qadriyatlar uyg'unligi. — Toshkent: Yangi nashr, 2021. — 224 b.

3. Ismoilov S. S. Talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy rivoji va oila. — Toshkent: Innovatsiya, 2023. — 176 b.
4. Alimuhamedov B. B. Sharq mutafakkirlarining pedagogik qarashlari. — Toshkent: Akademnashr, 2021. — 288 b.
5. Saidova D. H. Yosh oilalarda psixologik moslashuv va tarbiya. — Toshkent: Universitet, 2023. — 164 b.